

תוכן העניינים

מבוא 9

דמוסתנס, נגד מידיאס 27

פירוש 75

ביבליוגרפיה נבחרת 111

מפתח העניינים 115

מבוא

הרקע ההיסטורי

במאה החמישית לפסה"נ הייתה אתונה בשיא פריחתה הכלכלית והתרבותית. היא שלטה במרבית איי הים האגאי, בחוף המערבי של אסיה הקטנה המיושב ערים יוניות, ואף בשטחים ניכרים בצפון יוון. הברית האטיית־דלית, שנוסדה כדי לשמור על החירות שהושגה לאחר מפלתה של ממלכת פרס (בשנים 479–480 לפסה"נ), שוממה להשתלט על יוון, הפכה בהדרגה לאימפריה ימית גדולה של אתונה. היו בה למעלה ממאתיים ערי מדינה שהעלו לאתונה מס, וההכנסות הושקעו בבנייה ציבורית רבה והביאו להקמת 'מדינת הסעד' הראשונה בעולם, שבה קיבלו אזרחים משכורת מן המדינה עבור מילוי תפקידי ציבור והשתתפות ישירה במוסדות המדינה. השגשוג הכלכלי וחופש המחשבה והביטוי של המשטר הדמוקרטי אפשרו את הפלא התרבותי של התקופה הנקראת על שמו של המנהיג הנודע פְּרִיקְלֶס. אבל הדמוקרטיה הזאת נשענה על אימפריה ועוררה איבה ומלחמות. במשך עשרים ושבע שנים (431–404 לפסה"נ) השתוללה ביוון 'מלחמת פְּלוֹפוֹנְסוֹס' בין הגוש הדמוקרטי שבראשו אתונה ובין הגוש האוליגרכי שבראשו ספרטה. המלחמה הסתיימה בניצחונה של ספרטה ובאבדן האימפריה של אתונה, וביוון החלו ימי ההגמוניה של ספרטה.

המאה הרביעית לפסה"נ ראתה מאבקים רבים ושינויים מהירים באיוון הכוחות בין ערי המדינה הגדולות ספרטה, אתונה ותבאי. ספרטה, המדינה החזקה ביותר ביוון באותה העת, הייתה לשוטר המופקד על קיום הסדר, שהושלט בחסות מלך פרס ('שלום המלך', 386 לפסה"נ), ועשה אותו לבורר העליון בסכסוכים שפרצו בין ערי המדינה היווניות. נאסרו בריתות ואיחודים בין ערים, ובין השאר פורקה הברית של תבאי וערי ביאטיה. ספרטה הציבה

חיל מצב באַקרופוליס של תבאי (382 לפסה"נ), ותושבים אנטיספרטנים רבים גלו מן העיר ומצאו מקלט באתונה. תבאי השתחררה מן הכיבוש הספרטני רק בעת המהפכה הדמוקרטית (378/7 לפסה"נ) ואז כוננה ברית עם אתונה, שייסדה באותה העת את האימפריה הימית השנייה שלה והחלה לערער את ההגמוניה של ספרטה. במלחמה שהתחוללה הוכתה ספרטה על ידי הצבא הדמוקרטי של תבאי מכה ניצחת (קרב לָאוקטרה, 371 לפסה"נ) שממנה לא התאוששה עוד. מאתיים שנות עליונות צבאית של הספרטנים באו לקצן. מדינות רבות ראו בתבאי את גואלתן ותמכו בה. אתונה, שהחלה לירוא מכוחה העולה של תבאי, שינתה את מדיניותה שיוני חד כדי לבלמה וכרתה ברית שלום עם ספרטה, שלום שהביא לרגיעה במרכז יוון.

עשר שנים ארכה ההגמוניה של תבאי ביוון והיא הסתיימה בקרב (קרב מְנטינָאה, 362 לפסה"נ). המאבקים החלישו את ערי המדינה החזקות כולן, הפיצול גבר. לא הייתה עוד עיר מדינה אחת ביוון שיכלה להקים ברית ערים, לעמוד בראשה או לכפות את רצונה על ערי מדינה אחרות, שדגלו באוטונומיה והתנגדו להגמוניה של עיר מדינה אחרת. את החלל המדיני שנוצר ניצל כוח מדיני חיצון – ממלכת מוקדון. מוקדון, ארץ מיושבת שבטים לא יווניים ונתונה לשלטון שושלת מלכים, שראתה עצמה מראשית המאה החמישית לפסה"נ יוונית במוצאה ובתרבותה.

בשנת 359 לפסה"נ עלה לשלטון במוקדון פיליפוס השני (382-336 לפסה"נ), אביו של אלכסנדר הגדול. לאחר גיבוש פנימי ושינויים באורחות השלטון הפכה מוקדון לממלכה ריכוזית עם צבא חזק ופנתה למדיניות של התפשטות מכוונת. הקרבן הראשון היה תְרָקיה. אַמפיפוליס, עיר מושבה אתונאית בקרבת מכרות זהב עשירים, נכבשה בשנת 357 לפסה"נ. פיליפוס ניצל את המכרות וטבע מטבעות זהב רבים שנקראו על שמו (פיליפיקים). אחרי אַמפיפוליס נכבשו בצפון ערים אחרות וכן ממלכתו של כְרסובלָטס שבתְרָקיה (352 לפסה"נ). התפשטותו של פיליפוס החלה לעורר דאגה באתונה ונוצרו בה שתי סיעות: סיעת השלום, סיעת ה'יונים', שבראשה עמד אָובולוס, וסיעת ה'נצים', שדרשה לגייס כוחות לעצירת מוקדון ונציגה הבולט היה דמוסתנס. בשנת 153 לפסה"נ נשא דמוסתנס את הנאום הראשון בסדרת הנאומים המפורסמת נגד פיליפוס (הנאומים הפיליפיים, שהושמעו בעשור השנים 351-341 לפסה"נ). בשנת 349 לפסה"נ השתלט פיליפוס גם

על כְּלִקְיִדְקָה, שלושה חצאי איים היוצאים מתְרָקִיָה דרומה לים האגאי. רק העיר אולינתוס הצליחה לשמור זמן מה על עצמאותה. כאשר הטיל פיליפוס מצור על אולינתוס בשנת 349 לפסה"נ, שלחה העיר שליחים לאתונה לבקש סיוע ודמוסתנס השמיע זה אחר זה שלושה נאומים (הנאומים האולינתיים), שבהם דרש גיוס כספים למימון המלחמה להגנת בעלת הברית הנצורה. אתונה נענתה לבקשת אולינתוס, אך למרות הכוחות ששלחה נפלה העיר בידי פיליפוס בשנת 348 לפסה"נ.

תוך כדי המצור וגם לאחר כיבושה של אולינתוס הגיעו לאתונה שמועות וגם שליחים מטעם פיליפוס בדבר רצונו של מלך מוקדון לכרות עם אתונה חוזה שלום וברית, סיעת השלום גברה, ועל פי הצעתו של פילוקרטס שלחה אתונה משלחת לפיליפוס לנהל שיחות על נושאים המשותפים לשני הצדדים לקראת חתימה על חוזה שלום. פיליפוס נשבע לתנאי שלום, שהתבסס על קיום איזורי שלטון והשפעה קיימים של מוקדון ושל אתונה, והשלום, המכונה 'שלום פילוקרטס', נחתם בשנת 346 לפסה"נ. חוזה השלום לא עצר את פיליפוס. הוא הופיע עם צבאו בתְרַמוֹפִילִים, התקבל במועצת האַמֶפִּיקִטְיוֹנִים, שניהלה את ענייני הקודש של דלפי, ואף ישב ראש במשחקים הפיתיים של שנת 346 לפסה"נ. לפתע היה למוקדון מעמד במרכז יוון. האווירה באתונה השתנתה וראשי סיעת השלום היו עתה מטרה להתקפות ולמשפטים. דמוסתנס השמיע עוד נאומים נגד פיליפוס, שהעביר לצדו את מרבית ערי אֶוֹבּוֹיָה, 'האי הארוך' שממול חופי ביאוטיה ואַטִיקָה, שהיו עד אז לצדה של אתונה, ושתי ערים חשובות בצפון: פְּרִינְתוֹס, מושבה יוונית חשובה שלחוף ים השיש ופִינְטִיוֹן (340 לפסה"נ). הרוחות באתונה סערו ודמוסתנס שכנע סוף סוף את אספת העם להפנות את עודפי האוצר לצורכי מלחמה, אולם כוחה של מוקדון עלה על כוחן של הערים היווניות, גם בשעה שהן התגברו על מחלוקותיהן, התאחדו וקיבצו נגד מוקדון את הכוחות הגדולים ביותר שיכלו לקבץ. בקרב כִּירוֹנִיָּאָה (338 לפסה"נ), ניצח פיליפוס את היוונים ושם קץ לעצמאותה של יוון. ה'פוליס' כמבנה מדיני-צבאי שליט ביוון חדלה להתקיים וממלכה טריטוריאלית בראשותו של מלך הייתה למבנה המדיני-הצבאי החדש.

המלך פיליפוס השני נרצח בשנת 336 לפסה"נ, ולאחר הירצחו עלה לכס המלוכה בנו אלכסנדר מוקדון, המכונה אלכסנדר הגדול. היוונים קיוו

שבמותו של פיליפוס ייווצרו במוקדון עימותי כוח שיאפשרו שחרור מעולה של מוקדון, על כן הוכרח אלכסנדר בראשית דרכו לייצב את שלטונו בצפון ממלכתו וביוון גופה. הוא צר על תבאי, שמרדה בו, והחריבה עד היסוד (335 לפסה"נ). לאחר מכן פנה לכיבושים. הוא חצה את ההלספונטוס (יוני 334 לפסה"נ) ובתוך שנה הצליח להשתלט על כל אסיה הקטנה. פלש למצרים (332 לפסה"נ), שקיבלה את פניו כמשחרר והכתירה אותו לפרעה. בשנת 331 לפסה"נ עלה עם צבאו על בבל, הביס את מלך פרס וכבש את בבל, שושן ופרספוליס, הבירות הגדולות של הממלכה הפרסית. את שנות חייו האחרונות הקדיש אלכסנדר לכיבושים של הסטרפיות המזרחיות עד הודו. הוא מת בבבל בשנת 323 לפסה"נ והוא בן 33 בלבד. האימפריה הענקית של אלכסנדר התפרקה לאחר מותו תוך מאבקים ומלחמות ממושכות בין קציניו, הידועים בכינוי 'היורשים'. ביוון פרצו מרידות עם היוודע דבר מותו והצווים האחרונים שלו בעניין החזרת הגולים הפוליטיים לעריהם. אתונה ניסתה לכונן ברית אנטי־מוקדונית, אך המרד דוכא על ידי אנטטיפטרוס, מושל מוקדון (מלחמת למיה, 323 לפסה"נ, שהסתיימה בקרב קרנון, 322 לפסה"נ). דמוסתנס נמלט מאתונה והתאבד. בפיראוס הוצב חיל מצב מוקדוני והדמוקרטיה בוטלה.

דמוסתנס

דמוסתנס (385/4 או 384/3–322 לפסה"נ) היה בן למשפחה עשירה. רכוש הרב של אביו, דמוסתנס אף הוא, נאמד בסכום העצום של ארבעה עשר טלנטים, וכלל בין השאר שני בתי מלאכה, האחד לחרבות והאחר לרהיטים, שבהם העסיק יותר מחמישים עבדים. פרט לבית המשפחה לא היו לדמוסתנס האב נכסי דלא ניידים. הוא נשא לאישה את קלאומנה בת גילון, שילדה לו שני ילדים, בן בשם דמוסתנס ובת ששמה אינו ידוע. כאשר חלה האב למות מינה בצוואתו שלושה אפוטרופסים לאלמנתו וליתומיו הקטינים, שניים ממשפחתו – אפובוס בן אחותו (שמה של האחות אינו ידוע) ודמופון בן דמון אחיו – וידיד נעורים תריפידס. וכך מתאר דמוסתנס את המעמד:

אבי, רבותיי המושבעים, כשחש שלא יימלט מן המחלה, כינס את שלושתם ועמם את אחיו דָּמוֹן שהושיבו לצדו, הניח ידיהם עלינו וכינה אותנו 'פיקדון קדוש'. את אחותי אירש לדְּמוֹפוֹן עם נדוניה שתשולם מיד של שני טלנטים, אותי ואת הרכוש הפקיד בידי שלושתם יחד וציווה עליהם להחכירו ולשמור עליו עבורי. כמו כן הוא נתן לתְּרִיפִידָס שבעים מנים ואת אמי אירש לאֶפּוֹבּוֹס עם נדוניה של שמונים מנים והושיב אותי על ברכיו (כח, 15-16).

האב מינה לאפוטרופסים שני גברים צעירים ממשפחתו, ולא את אחיו, כי ביקש שהאחד יישא לאישה את בתו לכשתגיע לפרקה והאחר את אלמנתו הצעירה. כדי להבטיח זאת הקציב לשניהם נדוניה שאמורה הייתה להיות משולמת להם מיד במותו. האפוטרופוס השלישי, תְּרִיפִידָס, קיבל אף הוא מיד סכום כסף נדיב לשימושו האישי, כדי שישמור על הרכוש ולא יתאווה לגזול ממנו דבר עד שדמוסתנס הצעיר יגיע לבגרותו. שלושת האפוטרופסים אמורים היו לטפל יחדיו ברכוש המשפחה, שאותו ציווה האב להשקיע ואת הקרן והרווחים למסור לבנו לכשיגיע לבגרותו.

האפוטרופסים מימשו את ירושתם מיד. הם מכרו חלק מן העבדים וחלק מן הרכוש כדי שיוכלו לגבות מיד את מה שהובטח להם בצוואה, אך לתנאי הצוואה לא ציינו. אֶפּוֹבּוֹס, שאמור היה לשאת את האלמנה, קיבל נוסף על הנדוניה גם את בית המשפחה ואת הריהוט שבו, ובמות האב נכנס מיד לגור בו, לקח לעצמו את תכשיטי האם, כאילו הייתה כבר אשתו, אך לא נשא את קְלֵאוֹמְנָה לאישה ולא דאג לפרנסתה. דְּמוֹפוֹן, שקיבל נדוניה נדיבה מאוד, גם הוא לא נשא לאישה את אחות דמוסתנס. כיצד ניהלו האפוטרופסים את שאר הרכוש אין לדעת, אך בהגיעו לבגרות קיבל מהם דמוסתנס סכום קטן בהרבה ממה שציפה ותבע אותם לדין. עוד לפני שהתביעה הגיעה לבית המשפט ניסו האפוטרופסים לבטלה בתחבולה מתוחכמת. הם מצאו אזרח, תְּרִיסְלוֹכּוֹס אחיו של מידיאס, שהוטלה עליו באותה השנה חובת טרייֶרְכִּיָה (תחזוק אנייה במשך שנה), ובדרך כלשהי, מן הסתם בהבטחת טובות הנאה, שכנעו אותו לדרוש חילוף נכסים (אֶנטִידוֹסִיס) עם דמוסתנס. אדם שהוטלה עליו ליטורגיה רשאי היה לערער על הטלת העומס עליו, להצביע על אזרח עשיר ממנו ולתבוע שהליטורגיה תועבר אליו. לנתבע הייתה הברירה להודות

שהוא עשיר יותר ולקבל על עצמו את הליטורגיה או להציע חילוף נכסים, שפירושו היה להעביר לתובע את כל רכושו עם חובת הליטורגיה ולקבל בתמורה את רכושו של התובע. הסבך שדמוסתנס נקלע אליו לא היה פשוט. לו הסכים לחילוף נכסים, היה עובר כל רכושו לידיו של תרסילוכוס ובכלל זה הרכוש שתבע לקבל מידי האפוטרופסים ותרסילוכוס היה מבטל את התביעה נגדם. כדי למנוע את ביטול התביעה נגד האפוטרופסים היה על דמוסתנס לקבל על עצמו את הליטורגיה, וכך עשה (ראו להלן על סעיף 78). לא היו חילופי נכסים והוא יכול היה להמשיך בתהליך התביעה. משפטו נגד אפובוס נדון בבית משפט בשנת 364/3 לפסה"נ. אפובוס נמצא אשם ונצטווה לשלם לדמוסתנס פיצויים בסך עשרה טלנטים. אפובוס מצא תירוץ מתירוצים שונים כדי להתחמק ולא לשלם מה שנתבע לשלם. המשפטים נמשכו, אפובוס תבע את אחד העדים בגין עדות שקר כדי לערער את אמינות הפסיקה נגדו והעביר חלק מן הרכוש לצד שלישי כדי שדמוסתנס לא יוכל לתפוס אותו. על כך שוב תבע אותו דמוסתנס לדין.

הפסיקה במשפטים האלה אינה ידועה, אך ידוע שדמוסתנס לא הצליח להשיב לעצמו את ירושתו בשלמותה. אם ברכוש רב לא זכה, זכה בניסיון משפטי רב, בדרכי התדיינות ובהופעה בבתי משפט, ניסיון שהועיל לו מאוד בהמשך דרכו האישית והמדינית. בנעוריו למד דמוסתנס את תורת הנאום אצל הנואם הנודע איסיוס, ביקר בבתי משפט והאזין לנואמים. דרכו אל במת הנואמים לא הייתה קלה. בתחילה היה קולו חלש, הוא לא ידע לבטא את המילים באופן ברור, לא שלט בנשימתו וכאשר קצרה הפסיקה את הדברים במקומות בלתי מתאימים; הוא גם התקשה לבטא את האות ריש. על כל המגבלות האלה גבר בתרגילים ובאימונים. סיפרו שהתאמן בהשמעת נאומים כאשר פיו מלא חלוקי אבנים, תוך כדי ריצה וטיפוס על מדרונות תלולים, אל מול שאונם של גלי ים. כדי ללמוד לשלוט בנשימתו התאמן בהשמעה רצופה של חרוזי שיר בנשימה אחת. הוא גם תרגל תנועות המלוות את הנאום בשעת השמעתו ואת תנוחת הגוף וכדי לשפרן השמיע את הנאומים מול ראי שבביתו (פלוטרכוס, דמוסתנס, 6; 11). על מראהו החיצון של דמוסתנס יש עדות עוינת מפי יריב. בדמוסתנס דבק הכינוי 'בטלוס', שפירושו גמגום, קשיי דיבור (שם, 2-6), אך זהו גם שם חיבה לתינוק שמשמעו 'טוסיק'. דמוסתנס טען שכך כינתה אותו אומנתו, אך אייסקינס, אחד מיריביו, פירש את הכינוי

במשמעות מינית, ייחס אותו לטבעו הנשי של דמוסתנס, וטפל עליו היעדר העזה והיעדר גבריות. וכך הוא מתאר את מראהו החיצון, לבושו והופעתו של דמוסתנס: 'הוא כונה "בֵּטְלוֹס" לא בגלל זדון השמועה וגם לא כי כך קראה לו אומנתו, אלא הוא שהביא את הכינוי על עצמו בשל היעדר גבריותו ובשל תאוותנותו. אם יסיר מישהו מעליך את המעילונים המיופייפים האלה ואת הכותניות המעודנות שאתה עוטה בשעה שאתה כותב את הנאומים נגד ידידיך, וייתן אותם למושבעים להעבירם מיד ליד, אני חושב שלא ידעו אם בידיהם בגדי גבר או בגדי אישה, אלא אם כן יאמר להם זאת מישהו מראש' (איסיכנס, נגד טימרכוס, 131).

השם שקנה דמוסתנס במשפטיו נגד האפוטרופסים הקנה לו לקוחות רבים. משהוכיח את יכולתו, פנו אליו מתדיינים והזמינו אצלו נאומים. עורכי דין לא היו ביוון, אך אפשר היה לקנות נאומים מכותבי נאומים מקצועיים, ללמוד אותם בעל פה ולהשמיעם בבית משפט. דמוסתנס היה אפוא לכותב נאומים בהזמנה (לוגוגרפוס), עיסוק ששכר נאה מאוד בצדו. המתדיינים היו לרוב בני העלית החברתית שהיה להם על מה להתדיין; לא עניים, לא פשוטי עם. מי שיכול היה להרשות לעצמו לקנות נאומים היו אנשים עשירים, דוגמת פורמיון הבנקאי. דמוסתנס עצמו הופיע בבית משפט לעתים נדירות. הנאומים שכתב על פי הזמנה, והם הידועים ביותר בנאומיו, נועדו להשמעה במשפטים פרטיים (דיקה), ודמוסתנס השתדל להתאים את הדברים ואת נימתם ולשונם לאופיים של אלה שנשאו אותם בבית המשפט. הוא עשה חיל. מיתום עשוק היה דמוסתנס לאיש עשיר מאוד, אחד העשירים ביותר באתונה.

לפני שעבר לבמת הנאומים המדיניים והשמיע את נאומו הראשון באספת העם (354 לפסה"נ) כבר היה לדמוסתנס ניסיון של עשר שנים בכתיבת נאומים למשפטים של אנשים פרטיים, ניסיון שסלל את דרכו לעיסוק בענייני ציבור ולקריירה של מדינאי. הוא התבלט בהתנגדותו למוקדון ולמלכה פיליפוס, שבו ראה את היריב המסוכן ביותר של אתונה, והיה לנציגה הבולט של סיעת ה'נציים' באתונה, שדרשה לגייס כוחות ואמצעים כלכליים לעצירת התפשטותה של מוקדון (הנאומים הפיליפיים). בשנת 349 לפסה"נ השתלט פיליפוס על כלקידקה, שלושה חצאי איים היוצאים מתרקיה דרומה לים האגאי. רק העיר אולינתוס הצליחה לשמור זמן מה על עצמאותה. היא שלחה שליחים לאתונה לבקש סיוע. אתונה נענתה לבקשה בזכות תמיכתו

של דמוסתנס (הנאומים האולינתיים), אבל למרות הכוחות ששלחה נפלה העיר בידי פיליפוס בשנת 348 לפסה"נ. תוך כדי המצור וגם לאחר כיבושה של אולינתוס הגיעו שמועות לאתונה וגם שליחים מטעם פיליפוס בדבר רצונו של מלך מוקדון לכרות עם אתונה חוזה שלום וברית. סיעת השלום גברה, ועל פי הצעתו של פילוקרַטס שלחה אתונה משלחת לפיליפוס לנהל שיחות על נושאים המשותפים לשני הצדדים לקראת חתימה על חוזה שלום. המשלחת מנתה עשרה איש ובהם פילוקרַטס, דמוסתנס ואייסקינס. בשובה לאתונה עם מכתבים מפיליפוס, שבהם הבטיח לאתונאים טובות הנאה מפליגות, נדונו תנאי השלום באספת העם והתקבלו על פי הצעתו של פילוקרַטס. הוחלט לשלוח משלחת שנייה, שחבריה כחברי המשלחת הראשונה, לאישור חוזה השלום בשבועה. פיליפוס נשבע לתנאי השלום, שהתבסס על קיום איזורי שלטון והשפעה קיימים של מוקדון ושל אתונה, והמשלחת שבה לאתונה. השלום נחתם בשנת 643 לפסה"נ ונקרא על שמו של פילוקרַטס, 'שלום פילוקרַטס'.

רק אז השמיע דמוסתנס לראשונה דברים בגנותו של אייסקינס, שהיה פרורמוקדוני וסבר שתמיכה בפיליפוס תביא לאתונה שלום וחירות. דמוסתנס חשב שאייסקינס קיבל שוחד מפיליפוס ורימה את האספה לשים מבטחה במלך מוקדון. הוא החליט להילחם בו. טימרכוס, שהיה אחד מאנשיו של דמוסתנס, תבע בסיועו של דמוסתנס את אייסקינס לדין על מהלכיו בשליחות לפיליפוס. אייסקינס השיב מלחמה שעה. כדי לסלק את טימרכוס מן הזירה המדינית הוא תבע אותו לדין בשנת 346 לפסה"נ, בתקווה שהדבר ירתיע את דמוסתנס מלנקוט צעדים אחרים נגדו. הוא הצליח. בית המשפט הרשיע את טימרכוס וקיצץ בזכויות האזרח שלו וכך נמנע ממנו להביא לידי הכרעה את התביעה שתבע את אייסקינס (ראו נאומו של אייסקינס, נגד טימרכוס). לאחר הרשעתו של טימרכוס נמנע דמוסתנס לפי שעה להתעמת עם אייסקינס.

חוזה השלום לא עצר את פיליפוס והוא הפר אותו בגלוי. האווירה באתונה השתנתה וראשי סיעת השלום הותקפו ונתבעו לדין. בשנת 343 לפסה"נ נתבע לדין בגין בגידה פילוקרַטס, יוזם השלום. הלך הרוחות באתונה נטה להרשעה ופילוקרַטס החליט לעזוב את עיר. הוא נדון למוות בהיעדרו. העת הייתה בשלה לתקוף את אייסקינס ודמוסתנס תבע אותו לדין על תפקידו בכריתת חוזה השלום. אייסקינס זוכה ברוב זעום, הנזק לשמו הטוב היה

רב, בעוד שיוקרתו של דמוסתנס והתמיכה במדיניות האנטי־מוקדונית שלו גברו. המשפט נגד אייסקינס הוא אחד המשפטים הידועים ביותר של המאה הרביעית לפסה"נ הודות לנאומו התביעה וההגנה ששרדו, זה של דמוסתנס (על משלחת הכזב, נאום יט) וזה של אייסקינס (על משלחת כזב, נאום ב). העיונות בין שני המדינאים לא שככה, אך לזמן מה הייתה ביניהם שביתת נשק.

בניסיון לרכז כוחות נגד מוקדון יצא דמוסתנס במשלחת לפּלוֹפּוֹנְסוֹס לארגן ברית של ערים יווניות למלחמה בפיליפוס. המאמצים נשאו פרי רק בשנת 338 לפסה"נ, כאשר דמוסתנס הצליח להביא לכריתת ברית עם תבאי. שתי הערים, אתונה ותבאי, לחמו יחדיו בקרב כִירוֹנִיָאָה (338 לפסה"נ), שניצח בו פיליפוס. דמוסתנס היה נוכח בקרב, אך מיהר לשוב לאתונה כדי לדאוג להגנת העיר בפני התקפה מוקדונית אפשרית. הוא מימן מכיסו את תיקון החומות ודאג לאספקת תבואה. בזכות מאמציו ונדיבותו היה לאיש השעה ונבחר לשאת בשנת 337 לפסה"נ את נאום ההספד על הנופלים בקרב כִירוֹנִיָאָה, וקֶטְסִיפּוֹן הציע להעניק לו כתר כבוד על שירותו למדינה.

דמוסתנס קיווה כי מות פיליפוס (336 לפסה"נ) ישים קץ לשלטונה של מוקדון ביוון וכי פרס תכה במוקדון ותשיב ליוון את חירותה. התקווה הזאת נכזבה לאור התנהלותו של אלכסנדר הגדול לאחר רצח אביו, ייצוב שלטונו במוקדון וביוון, מסע ניצחונותיו באסיה והכרעת ממלכת פרס. בנסיבות החדשות האלה ראה אייסקינס שעת כושר לחידוש התקפותיו על דמוסתנס ובשנת 330 לפסה"נ תבע לדין את קֶטְסִיפּוֹן בגין הצעתו להעניק לדמוסתנס כתר כבוד. הנאום, שכולו התקפה על פעילותו הציבורית והפרטית של דמוסתנס, השתמר (נגד קֶטְסִיפּוֹן, נאום ג), השתמר גם נאום ההגנה המבריק של דמוסתנס (על הכתר, נאום יח). ידו של אייסקינס הייתה על התחתונה, הוא הורשע, גלה לרודוס ולא שב לאתונה עוד. כך באה לסיומה פרשת עוינות מדינית ארוכת ימים בין שני מדינאים שייצגו האחד את סיעת השלום והשני את סיעת המלחמה.

ימיו האחרונים של דמוסתנס לא היו טובים. הֶרְפּוֹלוֹס, גזברו של אלכסנדר, נמלט מפניו לאתונה עם אוצר גדול בשנת 324 לפסה"נ. הוא נאסר, הכספים הוחרמו והופקדו באֶקְרוֹפּוֹלִיס תחת השגחתם של מפקחים מיוחדים שאחד מהם היה דמוסתנס. לפתע התגלה שמן הסכום שנלקח מהֶרְפּוֹלוֹס, 700

טלנטים, נותרו באַקרופוליס 350 טלנטים בלבד. מדינאים אחדים הואשמו בלקיחת שוחד ודמוסתנס ביניהם. הוא הודה, הורשע ונקנס בקנס גדול של חמישים טלנטים שלא היה בידו לשלמו ונמלט מאתונה. הוא נקרא לשוב לאתונה לאחר מות אלכסנדר ונהנה מתקופת אהדה קצרה, אבל לאחר שאַנטיפטרוס הביס את היוונים ואתונה נכנעה הוא דרש את הסגרתו של דמוסתנס. דמוסתנס נמלט לאי קלאוריה, וכאשר שליחיו של אַנטיפטרוס הופיעו וקראו לו להסגיר עצמו, התאבד (שנת 322 לפסה"נ).

דמוסתנס כיהן בכהונות ציבור רבות, ולאחר שהיה איש עשיר מאוד בזכות כתיבת הנאומים הרווחית והכספים שקיבל עקב מעמדו המדיני, כגון הכספים ששילם לו מלך פרס כדי להבטיח את השפעתו על מדיניות אוהדת של אתונה כלפיו, היה נדיב בתרומותיו למען הכלל. באתונה נוצרה אז אווירה שעודדה תחרות והתנדבות למען הקהילה. מי ששאף לשם טוב ולכבוד קנה אותם במעשים למען הכלל, שתמורתם זכה לשבח רשמי ונפתחה לפניו הדרך לזכות בכהונות ציבור, ואלה העניקו לו שוב הזדמנות להצטיינות ולהוכחת נדיבות לכלל (ראו דמוסתנס, נגד מידיאס, 159).

כבר בצעירותו, בהתדיינות עם האפוטרופסים, הפגין דמוסתנס ביטחון עצמי, יכולת טיעון משובחת, בחירה בעיקר הראוי להשמעה ופסיחה על הטפל, מציאת נקודות חולשה אצל היריב וניצולן ויכולת השמעה נאותה של הנאום, בהדגשות נכונות ובהבעת רגש במקומות הראויים. יותר מכול החשיב דמוסתנס את דרך ההשמעה של הנאום, כי בכוחה לפלס את הדרך לאוזניו של קהל השומעים וללבו. דמוסתנס לא השאיר דבר ליד המקרה, לא אלתר, אלא הכין את נאומיו מראש לפרטי פרטים, ולמי שהאשים אותו שהגה והכין את דבריו מראש ענה: 'אכן הגיתי מראש את הדברים ועד כמה שהיה ביכולתי אף ערכתי חזרות עליהם, כי ודאי הייתי נוהג בכסילות לו [...] לא הייתי טורח להכין מראש מה שיש בדעתי לומר לכם' (נגד מידיאס, 191).

מצד סגנונם יש בנאומים חירות במבחר מילים, שימוש בלשון דיבור לצד לשון ספרותית ומובאות מן הספרות, נטייה לביטויים מופשטים, לעושר של מילים נרדפות, שימוש נרחב בהשאלות ובדימויים, שמירה על רב-גוניות באמצעות חילופים של משפטים קצרים ופשוטים ופסקאות מורכבות וארוכות. לדמוסתנס יכולת סיפורית מעולה של המאורעות שקדמו למשפט ונסיבותיו ואפיון של 'הנפשות הפועלות', בעיקר אלה של מתנגדיו. באמצעים

הלשוניים ובטכניקה הנאומית עלה דמוסתנס על הנואמים האֵטיים האחרים. לדמוסתנס, הנואם החשוב ביותר באתונה במחצית השנייה של המאה הרביעית לפסה"ג, מיוחסים 60 נאומים. רק 41 הם שלו. חלקם נאומים במשפטים פרטיים, אחרים נאומים במשפטים פוליטיים ובאספות עם.

הרקע המשפטי

השכבה החברתית שממנה באו מדינאים פעילים ונואמים באספות עם, במועצה ובבתי המשפט הייתה שכבת העילית. כל מחברי הנאומים היו גברים (לנשים לא היו זכויות אזרח וממילא לא יכלו לשמש בתפקידי ציבור) משכילים מן המעמד האמיד – הן השכלה פירושה פנאי ואמצעים כלכליים. נאומים משקפים צד אחד במשפט – רק לעתים השתמרו זוגות נאומים המאפשרים לעמוד על עמדות שני הצדדים, כמו נאום התביעה של דמוסתנס שתבע את אייסיניס על מעשיו במשלחת למוקדון (על משלחת הכוזב, נאום יט) ונאום ההגנה של אייסיניס (על משלחת הכוזב, נאום ב); וגם נאום התביעה של אייסיניס, שתבע את קֶטְסִיפּוֹן על ההצעה שהציע להעניק כתר כבוד לדמוסתנס, נאום שכולו התקפה על פעילותו הציבורית והפרטית של דמוסתנס (נגד קטסיפון, נאום ג), ונאום ההגנה של דמוסתנס על קֶטְסִיפּוֹן (על הכתר, נאום יח). לא תמיד, אולי מוטב לומר לעתים נדירות, אפשר לאמת את תקפות הטענות, מה גם שנואמים הגזימו, טפלו האשמות שווא ונקטו כל דרך וכל אמצעי ישר ולא ישר להשחיר את פני היריב ולהפריך טיעונו. כמו כן הנאומים כפי שהם לפנינו היום נערכו לפני פרסומם, ויש להניח שלא תמיד הנוסח הכתוב שהשתמר זהה לנוסח הנאום שנישא בבית המשפט למעשה (על הספקות אם 'נגד מידיאס' נישא בבית משפט, ראו להלן). עדויות, חוקים ומסמכים המובאים בנאומים לא תמיד הועתקו לתוך הנוסח שפורסם. הנואם מסר אותם בנפרד לפקיד בית המשפט להקראה ולא טרח לכלול אותם בנוסח שפורסם. מה שמופיע היום בכתבי היד, ואינו נקי מטעויות ומאי דיוקים, הוא פרי שחזור מאוחר של מלומדים מן התקופה ההלניסטית-הרומית או הביזנטית.

אין ולא היה אוסף שלם של חוקי אתונה. המושבעים לא היו אנשי משפט

אלא אזרחים מן השורה, שלא היו בקיאים בחוק, ולפיכך לבשה ההתדיינות לבוש רטורי בדומה לנאומים שנישאו באספות העם. לא היו עורכי דין ולא תובעים מטעם המדינה, רק שני אנשים המפנים את דבריהם לקבוצת אזרחים שנבחרו באותו היום להכריע במשפטם. לרוב לא הכירו המושבעים אישית את המתדיינים, אלא אם היו אלה אנשים מפורסמים מאוד, ולפיכך אפשר להניח שהיו חסרי פניות אישיות, אף כי יכלו להיות בעלי פניות מעמדיות. לא הייתה למושבעים דרך לבחון את אמתות דברי הנאומים, והם נטו להתרשם מהופעתם, מיכולתם הרטורית ומאישיותם. זאת אחת הסיבות להתקפות, הפרועות לעתים, של המתדיינים בנסותם לערער את אמינות יריביהם. הן התובע הן הנתבע ניסו להציג את עצמם באור חיובי כדי להשפיע על הכרעת המושבעים. ההגזמות, ההשמצות, הפגיעות, ההמצאות והגוזמאות לא היה להן גבול והמרבה בהן לא רק שלא נתבע לדין על הוצאת דיבה, אלא יכול היה לקוות שהכף תוכרע לזכותו.

לא היה זה מחובתה של המדינה האתונאית – מוסדות הניהול ובעלי התפקידים במדינה, כמו הארכונטים, מועצת החמש מאות, מועצת האַרְאֶאֶפּוֹס, בתי המשפט – לעמוד על משמר החוק. לא היה באתונה מוסד של תובע כללי. כל אזרח ואזרח יכול היה לתבוע את חברו על מגוון עבירות גדול, ובכללן עבירות כמו חתירה תחת המשטר. לא הייתה הבחנה שאנו רגילים לה בין חוק פלילי לחוק אזרחי.

מטבע הדברים לא טרח אזרח מן השורה לפעול לשמירת החוק אלא אם כן נגע בו הדבר אישית או שהיה לו עניין אישי לעשות כן. העוברים על החוק יכלו אפוא להימלט מעונש בהיעדר תובע המעוניין לתבוע אותם. מכיוון שלא היה למדינה מנגנון תביעה לא היא ניצבה מול פורעי החוק אלא אנשים פרטיים, ולמשפטים היה אופי של עימותים בין יריבים. למשפטים שיש לנו עדויות עליהם הייתה, לפחות בכוח, משמעות פוליטית, ואלה היו מרבית המשפטים שנדונו באתונה בבתי המשפט. באתונה לא הייתה הפרדת רשויות, והנאומים מתייחסים למחלוקות שבין חברי העילית, שיוקרתם המדינית ויוקרתם החברתית היו שלובות זו בזו. הפעילות המדינית לא הייתה מפלגתית אלא פעילות של יחידים שכרתו בריתות ביניהם או לכל היותר יצרו סיעות להשגת מטרות משותפות וצרכים שנוצרו מעת לעת. היוקרה האישית של מדינאים מרכזיים הייתה הבסיס האיתן להתאגדויות ומי שרצה לפגוע

בהתאגדות יריבה ניסה לפגוע במדינאי המרכזי, להתנכל לו ולסלקו מן הזירה הציבורית. בית המשפט היה אמצעי כשר לפגיעה מרבית ביריב פוליטי: אבדן היוקרה וקיצוץ זכויות האזרח, שפירושו איסור לשמש במשרות ציבור, לנאום באספה ולתבוע תביעות בבית משפט, ובמקרים קיצוניים אפילו מוות.

האתונאים הבחינו במערכת החוק שלהם בין משפטים אישיים ומשפטים ציבוריים שיש בהם עניין לכלל, והייתה גם הבחנה בין תביעות שיכול לתבוע כל איש ואיש (גרָפָה) ותביעות שיכול היה לתבוע רק מי שהיה לו עניין אישי (דיָקָה). התובע היה רשאי לבחור את סוג התביעה והבחירה הכתיבה את סוג העונש ואת היקפו, כי החוק לא הכתיב עונש אחד על עבירה כלשהי. מה דרבן אנשם לתבוע? בעניינים אישיים – השאיפה לפיצוי על פגיעה. בענייני ציבור המצב היה שונה. התובע לא היה בהכרח הצד הנפגע ישירות, והוא אף הסתכן בתשלום קנס של אלף דרכמות אם לא השכיל להוכיח את תביעתו, ובקניית אויבים לעצמו אף אם הצליח. כדי לדרבן אזרחים לתבוע פוצה התובע על מאמציו פיצוי כספי: אם הצליח בתביעתו זכה בחלק מהרכוש המוחרם של הנאשם או מן הקנס שהוטל עליו. התקווה לעשיית רווחים עודדה תביעות מרושעות, בעיקר נגד עשירים בתקווה להתעשרות על חשבונם. לא תמיד הגיעו הדברים לידי תביעה לדין בבית המשפט, כי איום בתביעה היה יכול להביא, בדרך של סחיטה, להשגת המטרה הכספית. מי שהרבה לתבוע לדין לא מתוך עניין אישי או רוח אזרחית טהורה זכה לכינוי הגנאי 'סיקופנטס' – תובע ומלשין מקצועי. מכיוון שהאשמה ב'סיקופנטיות' עוררה יחס שלילי, ניסו התובעים לשכנע את המושבעים שיש להם עניין אישי בתביעה, שהנתבע פגע בהם אישית. לא רק שלא הייתה רתיעה מהבעת עוינות ואפילו שנאה, אלא הדגשת העוינות הייתה חלק ממדיניות התביעה ונקמה נחשבה מניע חוקי – הן האדם נקרא לפגוע באויביו ולסייע לידידיו.

תביעות ציבור שמקורן בעוינות אישית היו אמצעי לסילוק חשבונות פרטיים, שהוצגו תכופות כתיקון של פגיעה בכלל הציבור. כאמור, אנשים השתמשו בבתי המשפט להתנכלות ליריביהם ולסילוקם. מכאן הרצון לגרום ליריב נזק מרבי, ואם הדבר אינו מסתייע, לפחות להביא לאבדן יוקרה שפירושו לעתים סיום הקריירה המדינית שלו. לנו, הרגילים בהפרדת רשויות במדינה, נדמה שבתי המשפט אינם ראויים להיות כלי כזה ולעסוק בעימותים של מדינאים, אך לא כך היה באתונה.

המשפטים היו רבי משתתפים, לעתים מעין אספות עם מדיניות דמוקרטיות, והשליטה בהם דמתה לשליטה המדינית באספות עם. במשפטים חשובים שפטו מושבעים רבים (1001, 1501, 2001, ואפילו 2501 מושבעים). הם נבחרו בגורל בבחירה מסובכת, שניסתה למנוע שוחד, מגוף של 6,000 איש שבכל שנה ושנה נבחרו לשמש מושבעים במשפטים באותה השנה ונשבעו לשפוט על פי החוקים. מספר מושבעים כה רב וקהל מעוניינים שבאו לצפות בנעשה (בנאומים ששרדו יש התייחסויות רבות לקהל הצופים שצבא על בית המשפט ולהתנהגות) הפכו את בית המשפט למעין תאטרון, והמתדיינים הפנו את דבריהם לא רק למושבעים הרבים, אלא גם לקהל שנאסף לצפות בנעשה כמו בהצגה.

לא כל העימותים הגיעו לבית המשפט. מחלוקות פרטיות רבות הסתיימו בבוררות, ואפילו עבירות פשע לא נדונו בבתי המשפט אלא הוכרעו על ידי מכהנים בכהונות ציבור שהורשו לטפל בהן. לא היו מומחים למשפט או אנשי מקצוע כמו עורכי דין – מומחיות נחשבה לנוגדת את רוח הדמוקרטיה, כי היא מעבירה את השיפוט מכלל האזרחים לקבוצה קטנה. המתדיינים ניהלו את המשפט בעצמם ואסור היה לשלם לאדם שיטען במקומם, אך הם יכלו לפנות לכותב נאומים מקצועי (לוגוגרפוס, ההיבט היחיד של תחום המשפט שהיה למקצועי), שיכתוב להם נאום תמורת תשלום ונאום זה הם למדו והשמיעו. הם גם יכלו להקצות לטוען תומך (סינגורוס) חלק מזמן הטיעון שהוקצב להם (זמן הנאומים נמדד בשעון מים).

המתדיין הציג את גרסתו למאורעות, ביקש שייקראו חוקים התומכים בטענותיו והביא עדים לחיזוק דבריו. העדים נקראו לאשר עובדות על סמך ידיעה אישית או נוכחות במקום שבו בוצעו המעשים. לאחר שנת 380 לפסה"נ הגישו העדים מסמך הצהרה בכתב שהכינו בעצמם או שהכין עבורם המתדיין שזימן אותם. פקיד בית המשפט קרא את העדות והעדים אישרו את המסמך בשבועה או כפרו בו בשבועה (בטענה של איידיעה או אינוכחות במקום). אם סירב עד להעיד, חל עליו קנס של אלף דרכמות. העדים לא יכלו לשנות את נוסח ההצהרה ולא נחקרו על עדותם. התובע נאם ראשון, אחריו הנתבע וההצבעה על פסק הדין נערכה מיד והייתה סופית.

המשפט נגד מידיאס

דמוסתנס התנדב להיות מפיק של מקהלת גברים (כֹּרְגוֹס) לחגיגה העירונית הגדולה לכבוד דיוניסוס של שנת 348 לפסה"נ, כלומר לקח על עצמו את המימון של הכנת המקהלה מבלי שהוטל עליו התפקיד באופן רשמי. התנדבות מעין זאת הייתה באותם הימים אחד האמצעים של מדינאי אתונה להצטיין, לבלוט, לרכוש אהדה ותמיכה, שבח רשמי וכבוד. לא לשווא דמוסתנס מתפאר בהתנדבותו, כי ההוצאה הכספית של הפקת מקהלת גברים הייתה גדולה, ואם המפיק היה נדיב – גדולה מאוד. ודמוסתנס היה נדיב. הוא רצה להרשים ואולי אף להדהים את קהל הצופים בפאר מקהלתו, לא קימץ ולא חסך מכספו. הוא הכין לחברי המקהלה מלבושים מפוארים ויקרים שזורים בזהב וכתרי זהב וגם לעצמו הכין בגד שזור זהב וכתר זהב להופעה בתהלוכה. והנה לעיני כל הצופים שנאספו בתאטרון, אזרחים ונכרים כאחד, הלם בו מידיאס באגרופו וסטר על פניו. דמוסתנס נהג באיפוק ובריסון עצמי ולא השיב מכה תחת מכה. מן הסתם לא רצה לפתח קטטה שתפגע בהופעה של מקהלתו ובחגיגה עצמה. מה הביא את מידיאס להתפרצות הזאת בפרהסיה, שצפו בה כל באי התאטרון והייתה בוודאי לשיחת היום, לא ידוע. לדברי דמוסתנס, היא הייתה שיאן של התנכלויות קודמות שמטרתן הייתה לפגוע במצוינות המופע ולמנוע ממקהלתו של דמוסתנס לזכות במקום הראשון: מידיאס התנגד לשחרורם של חברי מקהלתו של דמוסתנס משירות צבאי, אף שחברי מקהלה היו פטורים באתונה מן השירות בזמן החזרות ועל אחת כמה וכמה בזמן החגיגה. הוא שיחד את מאמן המקהלה של דמוסתנס שלא יאמן את המקהלה כהלכה, עד שראה זאת החלילן, שהיה ידידו של דמוסתנס, סילק את האיש ולקח על עצמו את הדרכת המקהלה והכנתה. הוא ניסה לשחד את הארכון ולהמריד נגד דמוסתנס את מפיקי המקהלות האחרים, איים על השופטים וניסה לשחד אותם, פרץ לביתו של חרש הזהב כדי להשמיד את המלבושים היקרים שהכין החרש למקהלה ולדמוסתנס עצמו ואף הצליח להשחית חלק מהם, ולבסוף, כשהגיע זמן הופעתה של מקהלת הגברים של דמוסתנס בתאטרון, חסם את הגישה למבני הצד של הבמה כדי לחבל בהופעתה. אחר כך, כנדמה, בא תורן של המהלומות שהלם מידיאס בדמוסתנס לעיני כול. בעבור ימי החג תבע דמוסתנס את מידיאס לדין בגין עבירה של פגיעה בחגיגה.

זאת לא הייתה תחילת העוינות בין השניים. היא החלה זמן רב לפני המשפט, בשנת 364/3 לפסה"ג, כאשר דמוסתנס עמד לתבוע לדין את האפוטרופסים שלו, שלא השיבו לו בהגיעו לבגרות את נחלתו בשלמותה. עוד לפני שהתביעה הגיעה לבית המשפט ניסו האפוטרופסים לבטלה בתחבולה המתחכמת של חילוף נכסים. הם שכנעו את תרסילוֹכוס אחיו של מידיאס, שהוטלה עליו באותה השנה חובת טריִיִרְכִיָה, לדרוש חילוף נכסים עם דמוסתנס (אֶנְטִידוֹסִיס; ראו לעיל). לו הסכים, היה עובר כל רכושו לידיו של תרסילוֹכוס ובכלל זה הרכוש שתבע לקבלו מידי האפוטרופסים ותרסילוֹכוס היה מבטל את התביעה נגדם. כדי למנוע את ביטול התביעה קיבל דמוסתנס על עצמו את הליטורגיה, אך בינתיים פרצו לביתו תרסילוֹכוס ומידיאס, שברו דלתות, עלבו באמו ובאחותו ובבני בית אחרים והתנהגו כבעלים של הבית והרכוש לכל דבר. דמוסתנס לא הכיר את מידיאס קודם לכן. עוינותו כלפיו צמחה על רקע המקרה הזה – התנהגותו האלימה של מידיאס בביתו. דמוסתנס תבע אותו לדין בגין הלעזה, הלשון הלא ראויה שהשתמש בה מידיאס בנוכחות אמו ואחותו (מדוע לא תבע לדין גם את אחיו, לא ידוע). התביעה נדונה לפני בורר, וזה פסק לטובתו של דמוסתנס, אך מידיאס סירב לשלם את הקנס שהושת עליו. דמוסתנס תבע אותו שנית בתביעה להוצאה לפועל, כלומר בקשת הרשאה לתפוס רכוש מרכושו של מידיאס בשווי הקנס שסירב לשלמו. מידיאס התחמק בתירוצים שונים, שאת טיבם דמוסתנס אינו מפרש, והתביעה לא נדונה בבית משפט כלל.

מה קרה אחר כך בין השניים לא ידוע, מכיוון שאין אזכור לכך בנאומו של דמוסתנס וכל הידוע לנו על מידיאס ועל העימות בינו לבין דמוסתנס ידוע מן הנאום. העוינות ביניהם לא שככה, אך עברו שנים רבות עד שפרצה שוב לרשות הכלל. בשנים האלה העלומות היו שניהם לדמויות מוכרות באתונה ונבחרו לכהונות ציבור, אך לידי התנגשות ביניהם לא הגיעו. החיכוכים התחדשו בשנת 349 לפסה"ג ולא היו אלה חיכוכים פרטיים אלא הבדלי מדיניות והבדלי השקפות מדיניות. בשנת 349 לפסה"ג ביקשה העיר אולינתוס סיוע צבאי מאתונה נוכח האיום שאיים עליה להתקיפה פיליפוס השני מלך מוקדון. דמוסתנס, שראה במוקדון איום קיומי, תמך בהגשת סיוע לאולינתוס ונשא שלושה נאומים (הנאומים האולינתיים) כדי לשכנע את בני עירו לשלוח את הסיוע הדרוש. הסיוע אמנם נשלח, אך לא היה מספיק ואולינתוס ביקשה

סיוע נוסף. בינתיים פרצו מהומות באי אַוּבּוּיָה. אנשי אַרְטֵרִיה מרדו בטרין פלוטרקוס והוא ביקש את האתונאים לבוא לעזרתו. דמוסתנס ומידיאס ניצבו משני צדי המתרס. מידיאס היה נציגו של פלוטרקוס באתונה ותמך בשליחת הסיוע; דמוסתנס התנגד לדרישה הזאת כי העדיף לשלוח סיוע לאולינתוס. לבסוף הוחלט לשלוח לאַוּבּוּיָה כוח בפיקודו של המצביא פּוֹקִיוֹן. דמוסתנס ומידיאס גויסו ושניהם הפליגו לאַוּבּוּיָה בתחילת 348 לפסה"ג. פּוֹקִיוֹן שלח חזרה לאתונה חלק מן הכוחות; דמוסתנס ומידיאס היו ביניהם, כי שניהם נוכחו במארס בחגיגה העירונית לכבוד דיוניסוס, החגיגה שבה תקף מידיאס את דמוסתנס בפומבי.

בעבור ימי החג תבע דמוסתנס את מידיאס לדין בגין עבירה הקשורה לענייני חגיגות בהליך משפטי מיוחד (המכונה ביוונית פּרוּבּוּלָה), הליך מקדים לתביעה בבית משפט שהתנהל בפני אספת העם. האספה הייתה צריכה להחליט אם העבירה הייתה עבירה שפגעה בחגיגה. אם הורשע הנאשם יכול היה התובע להסתפק בכך; אם לא הסתפק יכול היה לתבוע אותו לדין בתביעה רגילה בבית משפט. אספת העם הרשיעה את מידיאס. בתחילה היה נדמה שדמוסתנס יסתפק בהרשעה הזאת ולא ימשיך לשלב הבא, שלב התביעה בבית המשפט. עברו שנתיים, ובשנת 346 לפסה"ג החליט דמוסתנס בכל זאת לעבור לשלב התביעה ולהביא את עניינו לבית משפט. מדוע שינה עמדתו, מה קרה בשנתיים האלה בינו ובין מידיאס שהביא אותו בסופו של דבר לתבוע את מידיאס לדין?

מידיאס החל להטריד את דמוסתנס שוב ולהתנכל לו. הוא שכנע איש בשם אַוּקְטָמוֹן לתבוע את דמוסתנס לדין בגין עריקה, כנראה על סמך חזרתו של דמוסתנס לאתונה לרגל החגיגה לכבוד דיוניסוס. דמוסתנס אומר שכל מטרתה של התביעה הייתה לפרסם את התביעה, כי לא היה לה המשך ולא הגיעה לבית משפט. לאחר מכן ניסה מידיאס לשכנע קרובי משפחה של ניקודמוס, שנרצח בידי צעיר בשם אַריסטרכוס, לתבוע לדין את דמוסתנס בגין רצח ולא את אַריסטרכוס. הקרובים לא שוכנעו. מידיאס בנאום שנשא באספת עם האשים את דמוסתנס בכישלון המסע לאַוּבּוּיָה – לא ברור על סמך מה, שהרי דמוסתנס התנגד לשליחת סיוע לאַוּבּוּיָה. דמוסתנס נבחר לחבר מועצה וכיהן בתפקיד הזה בשנת 347/6 לפסה"ג. כל הנבחרים למועצה עברו בחינה של כשירות (דוקימסיה). בבחינה הזאת תקף מידיאס

את דמוסתנס וטען שאינו ראוי ואינו כשיר לשמש חבר במועצה. הניסיון הזה נכשל ודמוסתנס היה לחבר המועצה בסופו של דבר, אבל ההתנכלות הזאת הגדישה את הסאה. דמוסתנס מספר שאנשים רבים ניגשו אליו ודרבנו אותו להגיש תביעה נגד מידיאס והוא שמע להם. בשנת 347/6 לפסה"נ תבע את מידיאס לדין בגין אלימות כלפיו וחילול קודש, כי הפגיעה בו, מפיק מקהלה, היא פגיעה בחגיגה וחילולה.

שנים רבות לאחר מכן, בשנת 303 לפסה"נ, תקף את דמוסתנס אייסקינס, אויבו המושבע, ובנאום שנשא בין מעשים אחרים שהשחיר בהם את פניו שרבב גם את העימות שלו עם מידיאס: 'מה צורך יש לספר עכשיו את הדברים האלה [...] ואת הדברים הקשורים במידיאס, המלקות שספג באורקסטרה כשהיה מפיק מקהלה, וכיצד מכר בשלושים מנים את האלימות נגדו ואת ההרשעה שהעם הרשיע את מידיאס במתחם דיוניסוס' (אייסקינס, 3, 51-52). סופרים מאוחרים פירשו את ההאשמה של אייסקינס כוויתור על התביעה מצדו של דמוסתנס תמורת תשלום של שלושים מנים שקיבל ממידיאס (פלוטרכוס, דמוסתנס, 12). בהסתמך על העדויות האלה הסיקו חוקרים אחדים שהמשפט אכן לא התקיים ושהנאום שדמוסתנס כתב מעולם לא נישא. אחרים סבורים כי עדות של יריב יכולה להיות שקרית וכי המשפט התקיים, אבל הנאום כפי שהוא היום בידינו אינו הנוסח שדמוסתנס השמיע בבית המשפט אלא נוסח שהכין לפרסום, וכי על פי פסק הדין הוטל על מידיאס לפצות את דמוסתנס בסכום של שלושים מנים.